

CYFARFOD	Pwyllgor Craffu Cymunedau
DYDDIAD	22 Ionawr 2026
TEITL	Adolygiad o'r Cynllun Argyfwng Hinsawdd a Natur
RHESWM DROS GRAFFU	Blaengraffu / Cynllun y Cyngor 2023-28 - Gwynedd Werdd
AWDUR	Dylan Owen, Cyfarwyddwr Corfforaethol Bethan Richardson, Rheolwr Rhaglen Newid Hinsawdd
AELOD CABINET	Cyng. Craig ab Iago

1. Pam fod angen ei graffu?

Craffwyd Adroddiad Blynyddol y Cynllun Argyfwng Hinsawdd a Natur ar gyfer 2023/24 yng nghyfarfod y Pwyllgor ar 23 Ionawr 2025.

Adroddwyd yn y Pwyllgor bod bwriad i gynnal adolygiad o'r Cynllun. Rhan o benderfyniad y Pwyllgor oedd:

"Bod y pwyllgor yn craffu casgliadau adolygiad o'r Cynllun Argyfwng Hinsawdd a Natur cyn i'r Cabinet ei ystyried."

2. Beth yn union sydd angen ei graffu?

- Yr addasiadau y bwriedir eu gwneud i'r Cynllun
- Yr ymateb i'r ymgynghoriad cyhoeddus
- Pa ffynonellau cyllido sydd wedi eu hadnabod?

3. Crynodeb o'r Materion Allweddol

Yn ystod 2025/26 mae'r Cyngor wedi bod yn adolygu ein Cynllun Argyfwng Hinsawdd a Natur er mwyn sicrhau ei fod yn parhau i fod yn gyfredol ac yn addas i bwrpas.

Fel cam cyntaf fe gafodd y Cynllun ei adolygu gan swyddogion ac aelodau o'r Bwrdd Hinsawdd a Natur, ac fe awgrymwyd rhai diweddariadau.

Fel ail gam fe gynhaliwyd ymgynghoriad cyhoeddus ar y Cynllun presennol a'r cynigion am ddiweddariadau, ac mae canlyniadau'r ymgynghoriad i'w gweld yn Atodiad 1.

Ar gais cyfarfod o'r Pwyllgor Craffu Cymunedau ar 18 Medi 2025, bu'r Aelod Cabinet Amgylchedd ac aelodau'r Bwrdd Hinsawdd a Natur yn ystyried argymhellid y Pwyllgor – "bod angen ail-edrych ar uchelgais y Cyngor i fod yn garbon sero net erbyn 2030 a dylid ystyried gosod targed realistig ar gyfer lleihau allyriadau carbon".

Mae gwybodaeth bellach yn adran 4 isod sy'n esbonio sut mae'r adolygiad hwn o'r Cynllun wedi ystyried amserlen a chostau gwireddu prosiectau er mwyn cyrraedd yr uchelgais i fod yn gyngor sero net.

Mae'r ymatebion i'r ymgynghoriad cyhoeddus wedi eu defnyddio, ynghyd â sylwadau pellach gan y Bwrdd Hinsawdd a Natur, er mwyn llunio drafft newydd o'r Cynllun – Fersiwn 2 – sydd i'w weld yn Atodiad 2. Mae'r drafft hwn yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor Craffu Cymunedau er mwyn ei graffu ymhellach, cyn i ddrafft terfynol gael ei gyflwyno i gyfarfod o'r Cabinet.

4. Cefndir / Cyd-destun

Mabwysiadodd y Cyngor y [Cynllun-Argyfwng-Hinsawdd-a-Natur.pdf \(llyw.cymru\)](#) yn dilyn cyfarfod o'r Cabinet ar 8 Mawrth 2022. Mae "Ymateb i'r argyfwng newid hinsawdd" hefyd yn un o 8 o Flaenoriaethau Gwella y Cyngor o fewn [Cynllun Cyngor Gwynedd 2023-28 \(llyw.cymru\)](#).

Mae'r Cynllun Argyfwng Hinsawdd a Natur (y Cynllun/CAHN) yn amlinellu sut y byddwn fel Cyngor yn addasu ein ffordd o weithio ac o ddarparu gwasanaethau er mwyn lleihau ein allyriadau carbon a chynyddu capasiti amsugno carbon. Mae'n cynnig enghreifftiau o brosiectau y byddwn yn eu dilyn, eu costau amlinellol a'r amserlen er mwyn cyflawni.

Daeth y Cynllun yn weithredol fis Ebrill 2022 ac mae'r 3 adroddiad blynyddol sy'n pwysu a mesur perfformiad y Cynllun i'w gweld [yma](#).

Cydnabuwyd o'r dechrau bod y Cynllun presennol yn canolbwyntio ar weithrediadau mewnol y Cyngor, a hynny er mwyn cyfrannu at darged Llywodraeth Cymru i'r sector gyhoeddus ar y cyd i fod yn sero net. Ond pan fabwysiadodd Cabinet Cyngor Gwynedd y Cynllun presennol ar 8 Mawrth 2022, fe nodwyd mai 'Cam 1' fyddai cynllunio sut i ddadgarboneiddio gweithrediadau'r Cyngor ei hun, ac mai 'Cam 2' fydd cynllunio sut i gefnogi cymunedau Gwynedd i leihau allyriadau carbon ar draws y sir yn ogystal a rhoi rhagor o wybodaeth am sut i ymateb i berygl llifogydd.

Mae Cam 1, sef gweithredu'r Cynllun Argyfwng Hinsawdd a Natur presennol wedi bod ar waith ers Ebrill 2022, a bydd yn waith parhaus hyd y gwelwn. Er mwyn cyrraedd Cam 2 fe benderfynodd Bwrdd Hinsawdd a Natur y Cyngor bod angen adolygu'r Cynllun ac ymgynghori â thrigolion Gwynedd ar ei gynnwys er mwyn llunio rhaglen waith newydd ar gyfer y blynyddoedd nesaf hyd at 2030.

Gan fod y Cynllun presennol wedi bod yn weithredol am 3 mlynedd erbyn Ebrill 2025, roedd y Bwrdd Hinsawdd a Natur (Bwrdd o aelodau etholedig a swyddogion) am edrych yn benodol ar y rhestr o brosiectau ym mhenodau 8-14 i weld a oedd angen ychwanegu, addasu neu ddileu rhai o'r prosiectau hynny.

Ystyriwyd gynnwys y Cynllun, ac fe gynigwyd newidiadau drafft i'r rhestr prosiectau. Ar sail y cynigion newydd fe gynhaliwyd ymgynghoriad cyhoeddus rhwng 12 Mehefin a 31 Gorffennaf 2025 i holi barn am:

- A ydi trigolion yn credu bod newid hinsawdd yn bwysig, ac a ddylai fod yn flaenoriaeth i'r Cyngor?
- Gynnwys y Cynllun presennol
- Cynigion ar newidiadau i'r prosiectau presennol ac ychwanegu prosiectau newydd

- Beth all Cyngor Gwynedd ei wneud er mwyn cefnogi trigolion Gwynedd i leihau allyriadau carbon?

Yr ymateb i'r ymgynghoriad cyhoeddus

Mae canlyniad yr ymgynghoriad i'w weld yn Atodiad 1, ond yn gryno mae'r canlyniadau yn dangos:

- Bod 84% o ymatebwyr yn credu bod newid hinsawdd yn bwysig iddyn nhw
- Bod 83% o ymatebwyr yn credu y dylai Cyngor Gwynedd fod yn gweithredu ar newid hinsawdd
- Roedd mwyafrif yr ymatebwyr yn cytuno bod y Cynllun presennol yn ddealladwy, gyda gweledigaeth ac amserlen glir, a bod y nod yn ddigon uchelgeisiol (rhwng 56-75% yn cytuno gyda'r datganiadau)
- Roedd mwyafrif (52%) yn anghytuno bod y Cyngor yn gwneud digon i gefnogi trigolion i fabwysiadu arferion bywyd a gwaith cynaliadwy
- Roedd mwyafrif yr ymatebwyr yn cytuno y dylid ychwanegu 10 prosiect newydd at y Cynllun (cefnogaeth i brosiectau unigol yn amrywio rhwng 59% a 79%)
- Y prosiectau ble roedd y canrannau uchaf yn eu cefnogi oedd 'parhau i weithredu Strategaeth Llifogydd Cyngor Gwynedd' (79.5%), a 'cydweithio gyda mudiadau cymunedol er mwyn cynhyrchu a dosbarthu ynni adnewyddadwy' (78.8%)
- Y prosiectau ble roedd y canrannau uchaf yn anghytuno â nhw oedd 'datblygu a gweithredu Strategaeth Gwefru Cyngor Gwynedd er mwyn datblygu rhwydwaith gwefru cyhoeddus ac ar gyfer fflyd y Cyngor (21.2% yn anghytuno ond 71.2% yn cytuno) ac 'ymchwilio a mesur gwaith amsugno 'carbon glas' ar ein harfordir (20.5% yn anghytuno ond 59.6% yn cytuno)
- Y pwnc newid hinsawdd oedd uchaf ei flaenoriaeth oedd lleihau tlodi tanwydd cartrefi (63.3%)
- Y budd ychwanegol sy'n dilyn o weithredu ar newid hinsawdd oedd yn sgorio uchaf oedd 'mynediad at drafnidiaeth cyhoeddus'.

O ystyried canlyniadau'r ymgynghoriad, mae rhai negeseuon yn sefyll allan – mae cefnogaeth i Gyngor Gwynedd fod yn gweithredu yn y maes newid hinsawdd; mae cefnogaeth i'r newidiadau sy'n cael eu cynnig i'r CAHN; mae angen i'r Cyngor fod yn gwneud mwy i helpu trigolion i fabwysiadu arferion bywyd a gwaith cynaliadwy.

Yr addasiadau y bwriedir eu gwneud i'r Cynllun

Ar 18 Medi 2025 bu i Bwyllgor Craffu Cymunedau'r Cyngor ystyried Adroddiad Blynyddol 2024/25 y Cynllun Argyfwng Hinsawdd a Natur. Yn dilyn trafodaeth eang am orffennol a dyfodol y Cynllun, argymhelliad y Pwyllgor i'r Aelod Cabinet Amgylchedd oedd – “bod angen ail-edrych ar uchelgais y Cyngor i fod yn garbon sero net erbyn 2030 a dylid ystyried gosod targed realistig ar gyfer lleihau allyriadau carbon”.

Er mwyn gweithredu ar y cais yma bu'r Bwrdd Hinsawdd a Natur yn ail ystyried y CAHN yn ei gyfanrwydd unwaith eto, ond y tro yma gan herio uchelgais y Cynllun gwreiddiol, sef “Bydd Cyngor Gwynedd yn garbon sero net ac yn ecolegol gadarnhaol erbyn 2030”.

Mae hwn yn uchelgais hynod heriol, yn enwedig oherwydd bod cymaint o ffactorau sy'n effeithio arno y tu hwnt i reolaeth y Cyngor. Un ffactor allweddol yw sut mae'r trydan sy'n cael ei gynhyrchu a'i ddosbarthu drwy'r Grid Cenedlaethol yn cael ei gynhyrchu. Mae Llywodraeth Prydain wedi cyhoeddi eu cynllun i sicrhau bod 95% o anghenion trydan Prydain yn cael eu cynhyrchu drwy ddulliau adnewyddadwy erbyn 2030 - [Clean Power 2030 Action Plan - GOV.UK](#) . Os fydd y cynllun yma'n cael ei wireddu yna bydd yn arwain yn uniongyrchol at ostyngiad sylweddol yn allyriadau carbon Cyngor Gwynedd, yn enwedig gan ein bod yn symud tuag at fflyd o gerbydau trydan ac yn trydaneiddio gwres. Yn wir, rydym yn ddibynol ar lywodraethau Prydain a Chymru yn gwireddu cynlluniau cenedlaethol o'r fath os ydym am wireddu uchelgais sero net.

Yn y cyfamser, drwy brosiectau presennol ein Cynllun Argyfwng Hinsawdd a Natur, rydym fel Cyngor yn paratoi er mwyn bod yn barod i fanteisio i'r eithaf ar ddarpariaeth ynni sero net. Rydym yn buddsoddi'n sylweddol mewn lleihau allyriadau Cwmpas 1, sef y meysydd y mae gennym reolaeth drostynt, ac wedi bod yn gwneud hynny ers dros 15 mlynedd. Bydd parhau i weithredu'r prosiectau sy'n cael eu disgrifio ym mhenodau 'Adeiladau ac Ynni' a 'Symud a Thrafnidiaeth' yn bennaf yn ein rhoi yn y sefyllfa gryfaf bosib i fanteisio ar drydan ynni adnewyddadwy pan ddaw.

Cyllido

Bydd gwireddu'r holl brosiectau hen a newydd sydd yng Nghynllun 2 yn galw am fuddsoddiad sylweddol uwch na'r hyn sydd ar gael i'r Cyngor ar hyn o bryd. Ein bwriad yw parhau i bwysu ar lywodraethau i gynyddu'r buddsoddiad presennol. Byddwn hefyd yn ymchwilio i bob ffynhonell bosib arall, gan gydweithio â'r sector gymunedol a sefydliadau cyhoeddus eraill er mwyn uchafu i'r eithaf yr hyn y gallwn ei gyflawni ar y cyd.

Mae grantiau Llywodraeth Cymru yn ffynhonell hanfodol i ariannu gwaith y CAHN. Grantiau cyfalaf yn hytrach na refeniw ydynt gan amlaf, ac felly mae'n haws ariannu gwaith is-adeiledd ac yn anoddach i ganfod cyllid i dalu costau rhedeg, cynnal a chadw, a chostau staffio.

Rhwng 2019/20 a 2024/25 buom yn llwyddiannus yn denu grantiau gwerth £13.5m i gefnogi gwaith y CAHN.

Adolygu Prosiectau

Fel y nodwyd uchod, y cam cyntaf a gymerwyd wrth adolygu'r Cynllun oedd i adolygu'r rhestrau o brosiectau ym mhenodau 8 i 14. Mae'n rhesymol bod angen addasu neu newid trywydd rhai prosiectau er mwyn ymateb i fyd sy'n newid, neu mae rhai prosiectau eraill wedi cyrraedd diwedd eu hoes ac felly'n cael eu 'harchifo'.

Prosiectau sy'n cael eu harchifo:

1. Cynyddu ein 'credyd' carbon drwy osod ffermydd solar er mwyn cynhyrchu ynni y gall y Cyngor ei ddefnyddio neu ei werthu
2. Trydaneiddio systemau gwresogi adeiladau er mwyn lleihau allyriadau carbon
3. Gosod ffaniau awyru EC mewn adeiladau er mwyn lleihau'r ynni sydd ei angen i'w rhedeg o'i gymharu â ffaniau arferol

4. Gosod rheoliadau gwresogi ystafelloedd unigol er mwyn lleihau'r ynni sydd ei angen i wresogi adeilad
5. Uwchraddio goleuadau stryd ac arwyddion traffig er mwyn defnyddio llai o ynni
6. Uchafu i'r eithaf y buddion a ddaw o weithredu ein polisïau ynni a gwresogi
7. Adnabod y camau sydd angen i ni eu cymryd er mwyn gwarchod cynefinoedd natur a bioamrywiaeth i'r dyfodol
8. Gwarchod cynefinoedd gwerthfawr i fyd natur

Mae rhagor o fanylion am y rheswm dros archifo'r prosiectau yma i'w gweld yn adran 15 o'r Cynllun, ond yn gryno y rheswm mwyaf cyffredin ydi oherwydd bod nifer o brosiectau yn cael eu cyfuno gan eu bod yn gweithio tuag at yr un nod. Golyga hyn bod y gwaith yn parhau ond nad oes angen disgrifio'r gwaith fel dau brosiect ar wahân.

Prosiectau newydd

1. Adolygu'r potensial ar gyfer defnyddio rhwydweithiau gwres ar draws Gwynedd yn ddibynnol ar astudiaethau dichonoldeb
2. Cydweithio gyda mudiadau cymunedol er mwyn cynhyrchu a dosbarthu ynni adnewyddadwy er budd cymunedau Gwynedd
3. Datblygu ac annog teithio llesol yn nalgylch ysgolion Gwynedd
4. Gweithredu Strategaeth Wastraff Cyngor Gwynedd
5. Datblygu Strategaeth Addasu Hinsawdd a Natur
6. Staff Cyngor Gwynedd i weithredu'r Canllawiau Caffael Cynaliadwy er mwyn lleihau allyriadau carbon drwy'r gadwyn gyflenwi
7. Darparu cefnogaeth i'r farchnad, yn enwedig i ddarparwyr lleol, i gymryd camau fydd yn lleihau eu allyriadau neu gynyddu lefelau amsugno carbon
8. Adnabod gwerth amsugno carbon ein safleoedd tirlenwi
9. Adnabod gwerth amsugno 'carbon glas' ar ein arfordir
10. Gweithredu Strategaeth Llifogydd Cyngor Gwynedd

Mae rhagor o fanylion am bob un o'r prosiectau uchod ym mhenodau 8-14 o'r Cynllun, gyda gwybodaeth am y rheswm dros eu cynnwys, costau, amserlen ac arbedion carbon posib.

Mesur llwyddiant

Byddwn yn parhau i gasglu data am allyriadau carbon blynyddol Cyngor Gwynedd a'u cyflwyno i Lywodraeth Cymru yn unol a'r drefn sydd yn ei lle ers 2021.

Mae'r canlyniadau hynny yn cael eu cyhoeddi mewn adroddiadau blynyddol, sydd i'w gweld yma.

5. Ymgynghori

Cynhaliwyd arolwg cyhoeddus o Gynllun Argyfwng Hinsawdd a Natur Cyngor Gwynedd rhwng 12 Mehefin a 31 Gorffennaf 2025. Gweler ganlyniadau'r ymgynghoriad yn Atodiad 1.

Defnyddiwyd ganlyniadau'r ymgynghoriad er mwyn adolygu'r Cynllun Argyfwng Hinsawdd a Natur, fel sy'n cael ei ddisgrifio yn adran 4 uchod. Cafodd canlyniadau'r ymgynghoriad a'r cynllun presennol yn ei gyfanrwydd eu hystyried gan y Bwrdd Hinsawdd a Natur, sef pwyllgor o swyddogion, Aelodau Cabinet, Pencampwr Bioamrywiaeth ac aelod etholedig yn cynrychioli'r pwyllgorau craffu.

6. Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

A ydych wedi **cynnwys** trigolion / defnyddwyr gwasanaeth? Os ddim, pryd a sut ydych yn bwriadu ymgynghori â nhw?

Gweler 5 uchod.

A ydych wedi ystyried **cydweithio**?

Mae penodau 12 ac 13 o'r Cynllun Argyfwng Hinsawdd a Natur yn adrodd ar waith sydd wedi ei gynnal yn rhannol gan Bartneriaeth Natur Gwynedd, sef consortiwm o fudiadau lleol sy'n cael eu harwain gan y Cyngor. Mae nifer o brosiectau eraill sydd yn y CAHN yn cael eu cynnal mewn partneriaeth ag eraill, megis prosiectau teithio llesol ar y cyd â phartneriaid y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus.

Mae'r adolygiad newydd o'r CAHN yn rhestru prosiectau newydd ble y bydd yn gwbl hanfodol i gydweithio â mudiadau cymunedol a trigolion er mwyn eu cyflawni – ee. 'cydweithio gyda mudiadau cymunedol er mwyn cynhyrchu a dosbarthu ynni adnewyddadwy'.

Beth sydd wedi ei wneud neu bydd yn cael ei wneud i **atal** problemau rhag codi neu waethygu yn y dyfodol?

Un o egwyddorion sylfaenol y CAHN yw ceisio atal cynnydd pellach yn nhymheredd cyfartalog y blaned ac i gyfyngu cynhesu byd eang i "ymhell islaw 2 oC" yn unol â Chytundeb Paris y Cenhedloedd Unedig. Mae pob un o brosiectau'r cynllun yn ceisio sefydlogi neu hyd yn oed wrthdroi y siawns bod y sefyllfa bresennol yn arwain at ragor o broblemau yn y dyfodol.

Sut ydych wedi ystyried yr **hirdymor** a beth fydd anghenion pobl mewn blynyddoedd i ddod?

Fel y nodwyd uchod, sail y CAHN yw ceisio atal problemau cynhesu byd eang rhag gwaethygu i'r dyfodol, ac er bod targed i'r Cyngor ei hun fod yn garbon sero net erbyn 2030 mae Llywodraeth Cymru wedi gosod targed i Gymru gyfan fod yn sero net erbyn 2050. Mae'r CAHN felly hefyd yn cymryd i ystyriaeth y bydd newid arferion trigolion a busnesau Gwynedd yn waith hirdymor y tu hwnt i 2030.

Er mwyn sicrhau **integreiddio**, a ydych wedi ystyried yr effaith bosib ar gyrff cyhoeddus eraill?

Mae nifer fawr o brosiectau'r CAHN yn cael eu cynllunio neu eu gweithredu ar y cyd â chyrff cyhoeddus eraill neu gyda'r sector wirfoddol a chymunedau. Mae yna gydweithio parhaus gydag awdurdodau lleol eraill ar draws gogledd Cymru, Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru, Gwasanaeth Ynni Llywodraeth Cymru, a Trafnidiaeth i Gymru sydd wedi arwain at gynllunio a chomisiynu gwaith ar y cyd.

Mae nifer o gyrff cyhoeddus lleol gan gynnwys Cyngor Gwynedd yn aelodau o'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus ac un o dri Amcan Llesiant yng Nghynllun Llesiant Gwynedd a Môn 2023-2028 yw 'Rydym am weithio gyda'n gilydd i gefnogi ein gwasanaethau a'n cymunedau i symud tuag at Sero Net Carbon'.

7. Effaith ar Nodweddion Cydraddoldeb, y Gymraeg a'r Dyletswydd Economaidd-Gymdeithasol

Lluniwyd Asesiad Effaith ar Nodweddion Cydraddoldeb, y Gymraeg a'r Dyletswydd Economaidd Gymdeithasol ar y Cynllun Argyfwng Hinsawdd a Natur pan y gafodd ei fabwysiadu yng nghyfarfod y Cabinet ar 8 Mawrth 2022. Mae'r asesiad hwn yn uniongyrchol berthnasol i'r Adroddiad Blynyddol ar y CAHN yn ogystal.

8. Camau Nesaf

Ar ôl derbyn sylwadau gan y Pwyllgor Craffu Cymunedau bydd yr adroddiad yn cael ei ystyried gan Gabinet y Cyngor cyn i fersiwn derfynol gael ei gyhoeddi ar wefan y Cyngor.

9. Atodiadau

Atodiad 1 – Canlyniadau Ymgynghoriad Cyhoeddus ar y Cynllun Argyfwng Hinsawdd a Natur

Atodiad 2 – Cynllun Argyfwng Hinsawdd a Natur 2022/23 – 2029/30 Cyngor Gwynedd: Fersiwn 2